

D.Chryf. circuitis mare, & aridam: totum nempe orbem; nam cum essent mali & depravati magistri, inde valde efficaces in doctrina, multum laboris erat eis impendendum ad alicujus conversionem, ut notat D. Chrysoftomus. *Ut faciatis unum profelytum*: Profelytus Græce, idem valet, ac Latine advena, vel advenitius: quos Christiani vocant neophytos, *Ut faciatis unum profelytum*: conversum ex gentilismo ad Judæismum. Hoc autem faciabant Scribæ, & Pharisei non zelo salutis animarum, sed ambitione, & avaritia, ut notat D. Chrysoftomus. D. Paschasius, D. Thomas, ut suas oblationes auferent, subque magistratus magis dilatarent, ac amplificarent multitudinem discipulorum.

S. *Facitis eum filium gehenna*: hoc est, ut habet Persicus. *Dignum gehenna*, duplo quam vos quia vestro malo exemplo, vestraque mala vita duplo peiores fient, quam vos, vel ut explicat D. Hieronymus, multi profelyti videntes vestram pessimam vitam, ad gentilissimum, ac idololatricam revertentur; de quo.

QUESTIO I.

Quare tam anxie, ac solícite per tota pericula Pharisei affectabant gentes ad suam sectam, & scholam.

9. Salmecon. *S* Almeron tom. 4. tract. 33. contendit vulgare fuisse proverbium inter Hebræos: *Circuitis mare, & aridam, ut unum profelytum faciatis*: id est, omnem lapidem moveris; nihil intentatum relinquitis, quod tanquam hyperbolicè dictum intelligit citatus Author; tamen propriâ, & genuinâ significatione. Textus est intelligendus: quod in re ipsa circuibant Pharisei mare, & aridam, ut unum profelytum, seu advenam adducerent ad Judæismum: ita D. Chrysof. citandus, D. Hieronymus. D. Paschasius, Euthymus, Theophyl. Lyran. D. Thom. & alii.

10. Pharisei, & Scribæ, cum multum se lactarent, quod filii Abraham essent, Abrahamus maximè solícitus erat in adducendis gentibus ad cultum veri Dei. Nam Gen. 12. n. 6. ubi dicitur quod *Abraham pervenisset usque ad vallem illustrem*, ex Hebræo legi potest, *ad quercum Dothoris*: & Genes. 21. num. 33. ubi dicitur quod *plantavit nemus in Bersabee, & invocavit ibi nomen Domini Dei*: in loco illo arboribus confito hospites, & advenas benignè apposita mensa hospitio excipiebat; & ut tradit Jonathas: *Nihil exigens aliud pro pretio, quam ut orbis conditorum cognoscere, & adorarent, in cuius fide, & cognitione eos instruebat*, ut sapiens, ac eximius Doctor.

11. Pharisei, & Scribæ, cum se iactarent filios Abraham, inde valde solíciti se ostendebant de conversione gentium; tamen hoc non faciabant ea mente, & intentione Abraham: nam Abrahamus hoc faciebat mero Dei amore, ac affectu salutis proximorum. Pharisei autem, & Scribæ mala, & depravata intentione, ut oblationes, ac sacrificia auferent, ex quibus comedeant, & etiam ex vana gloria, quod unum

Pharisei movebantur avaritia, & vana gloria.

profelytum adducerent, & suam discipulorum scholam auferent. D. Chrysoftomus in Imperfecto homil. 44. *Circuitis mare, & aridam*, ait: *Non propter gloriam Dei: ne additis cultoribus honoretur Deus, neque propter misericordiam, volentes eum salvare, sed propter avaritiam, aut propter vanam gloriam, propter hoc ipsum, ut videantur gentilem convertere.*

Ex quo insurgit difficultas. Pharisei nullis viis, nullis peregrinationibus, laboribus, ac difficultatibus parebant, ut unum profelytum facerent, hoc est, ut unum gentilem ad Judæismum converterent; cum tamen ad quærendum Christum maximè exoptatum, sic pigri sunt, ut ne gradum ab Hierosolymis facerent, nec ad vicinum Bethleem, oppidum irent cum Magis Christum quærentibus, cum ipsum agnoscerent locum nativitatis Christi; sic enim Michæ prophetiam referunt: *Et tu Bethleem terra Juda; nequaquam minima es: ex te exiit Dux, & c.* Matth. 2. n. 5. Unde notat Euthymius: *Cum Bethleem prope haberent, ita invidiosius fuerunt, & pigri, ut ad eam non accederent.* Et tamen, ut verum profelytum facerent, totum circuibant orbem; hoc tamen erat, ut jam dixi ex D. Chrysoftomo, & etiam docet Paschasius lib. 10. in Matthæum, ex ambitione, & avaritia ut oblationes sacrificiorum auferent; & propter vanam gloriam, quam de uno gentili convertendo captarent, quod ad Christum accederent, virtutis erat; & quod unum profelytum facerent, ambitio, & vana gloria persuadebat, & apud homines sæpe plus potest avaritia, & vana gloriola, quam virtus, ac celestis gloria in præmium proposita.

Secundò, & maximè notandum, quod dicitur: *Va vobis Scribæ, & Pharisei*, quia circuitis mare, & aridam, ut faciatis unum profelytum. Et tamen de Joanne Baptista scribitur, quod ipse *Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem erant locusta & mel Sylvestre. Tunc exibat ad eum omnis Ierosolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem*: Matth. 3. n. 4. Phariseus ut unum lucraretur hominem totum lustrabat orbem, nullis parcens difficultatibus. At ad Joannem totus orbis exibat, ab eoque ad viam salutis omnes dirigebantur; & quamnam ratio tanti discriminis? Joannes interiori puritate Angelica nitebat, exterius vero refocebat mira poenitentia; & austeritate, ut nullus major inter natos mulierum videretur. At verò Pharisei exterius speciem sanctitatis referebant, at interiori omni virtute vacui erant, & solum vera virtus ubi interiori cum exteriori cohæret, germinat salutis fructus in auditoribus, ut producebat vera Joannis virtus, ex quo appositè ait Rabbanus apud D. Thom. c. 3. *Potest & habitus, & virtus ejus qualitatem internæ conversationis exprimere; nam austerioribus utebatur indumentis, quia vitam peccantium increpavit.*

Tertid: Compone modò id quod ait Christus D. in præsentis textu, quod Pharisei circuibant totum orbem, ut unum profelytum, seu advenam adducerent ad se, suamque doctrinam: *Et cum fuerit factus, faciatis illum filium gehenna duplo magis, quam vos estis.* Ecce Pharisei, & Scribæ faciunt semen ad maledictionem, & execrationem. At de filiis Ecclesiæ ait Isaias 65. *Isai. 65. n. 13.*

D.Chryf.

12.

Matth. 2. Euthym. Sæpe plus potest ambitio, quam virtus, & vana gloria quam celestis promissa gloria.

13.

Matth. 3.

Rabbanus

14.

Isai. 65. n. 13.

n. 13. *Non laborabunt frustra, nec generabunt in conturbatione, quia semen benedictorum Domini est.* Quæ verba sic in Græco habentur. *Electi mei non laborabunt frustra, neque filios generabunt ad detestationem, quia semen benedictum est a Domino.* Et unde filii synagogæ faciebant filios ad perditionem, filii verò Ecclesiæ ad salutem, & vitam æternam; quia illi longè distabant à Christo, quem non receperunt, at verò isti, scilicet filii Ecclesiæ, cum sint radicati in Christo, producunt semen benedictum ad gloriam, quod solum à gratia Christi pullulat. D. Cyrillus lib. 5. in Isaiam ait: *Scribæ, & Pharisei liberos generant in detestationem, & in vanum. Sed electi, inquit, mei, id est, divini discipuli, vel meorum oraculorum administri non gignunt liberos ad detestationem, neque frustra suos posteros; semen enim benedictum erit, semen eorum est benedictum a Domino.*

Ait Divinus Sponsus Christus D. ad suam dilectam Sponsam Ecclesiam: *Veni in hortum meum, seror mea sponsa messui myrrham meam cum aromatis meis.* Cantic. 5. n. 1. Nota, quod ait: *Messui myrrham meam*: Non colligit quantumcumque myrrham, sed suam, quam ipse seminaverat; omnem enim fructum, quem Jesus mittit in cælum, ipse seminavit in terra. Gilliberus Abbas serm. 41. in Cantic. ait: *Audite, quia non meit, nisi quod suum est, nisi quod ipse præseminavit. Non meit Dominus Jesus, nisi quod seminavit, non meit nisi suum.* Præseminat Dominus quos vult.

15. Cantic. 5. *Gratia Christi seminatur, quod meitur ad gloriam.*

QUESTIO II.

Quare Pharisei profelytum, quem ad cultum Israëliticum adducebant, duplo peiorem ipsi faciabant?

16. D.Chryf. *A* It Textus, & cum fuerit factum ad vestrum cultum, faciatis eum filium gehenna, duplo quam vos. Dignum namque gehennali duplici poena, magis quam vos, ad quod sanè primò respondet D. Chrysof. hom. 74. in Matth. naturà comperitum est, quod iniqui, & mali magistri. *Non solum desiderat sunt circa eos, quos convertunt; sed etiam eorum destructores, dum eos corrumpunt prava viâ exemplis.*

17. D.Hieron. *Secundò, D. Hieronymus. Quia ante dum esset gentilis, simpliciter errabat, & erat semel filius gehenna, videns magistrorum vitia, & intelligens destrueret eos opere, quod verbo docebat, revertitur ad vomitum suum, & gentilis factus, quasi prævaricator, majori poena dignus erat. Hic enim relapsus, quasi majus, & duplex est peccatum.*

18. D. August. *Tertid, D. August. lib. 16. contra Faustum, c. 29. ait: Quæ verò profelytus in non custodienda lege Phariseos, quantum arbitror duplo, quam ille, qui hoc negligebat implere, quod propria voluntate susceperat; non ex Judæis natus, sed sponte Judæus factus: Si profelyti illi, eo quod Phariseorum vitia æmulabantur, in damnationem ibant. Cur isti duplo majori poena digni erant, quam magistri, quorum sequebantur ducatum? Phariseorum vitia à majoribus, tanquam cum nativitate in Evange. Tom. V l.*

ra ebibita, & propria illius nationis erant, illa-
que unâ cum lacte hausta, quæ profelyti arri-
piebant meræ voluntatis vitio, ac electione; &
ideo in illis poena in duplum augebatur: quod
propria voluntate susceperat, non ex Judæis natus, sed sponte Judæus factus. Vulgari proverbio dicitur, *Veniunt cum semine moris*: quod etiam in Pharisæis dabatur, qui ab incanabulis majorum vitia hauserant; non tamen hoc erat in profelytis, qui suâ propriâ voluntate talia amplectebantur: quæ gentis, seu nationis vitia sunt, non sic divinam iram provocant, ac illa, quæ ex mera peccatoris voluntate nascuntur.

Scribit D. Matthæus 4. nu. 5. quod diabolus *assumpsit Jesum, & statuit eum super pinaculum templi. & dixit ei: si filius Dei es, mitte te deorsum.* Hoc dicebat diabolus; ac Judæi Luc. 4. n. 29. *Surrexerunt & ejecerunt Jesum extra civitatem, & duxerunt illum usque ad superlucium montis, super quem civitas eorum erat adificata.* Non postulant Judæi, ut ipse se præcipitet sed ipsi tam grande facinus intentant, & factò impetu eum præcipitare cogitant, plus audaces in sua malitia in Jesum, quam diabolus; nam quod ipse per se facere non audebat, propriis manibus iniqui illi ministri aggrediuntur; factinosa audacia illa ex diaboli malitia venerat, quæ in suis sectatoribus magno augmento crescit, & augetur. Pro quo audiendus est eleganter D. Ambrosius lib. 4. in Lucam, & ait: *In hoc apparet Diaboli nequitia, & improbitas, quod in populo Judæorum sævè cecitatem mentis effudit, ut populus neget, quem damnones conspiciunt. O peior magistra discipulorum hereditas. Ille verbo Dominum, hi factò, ille dicit, mitte te, isti adorant, ut mittant.*

16. *Matth. 23. n. 16. Va vobis duces cæci, qui dicitis: quicumque juraverit per templum nihil est, qui autem juraverit in auro templi, debet.*
17. *Num. 17. Stulti, & cæci: quid enim majus est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum*
18. *Num. 18. Et quicumque juraverit in altari, nihil est, quicumque autem juraverit in dono, quod est super illud, debet.*

VERSIONES.

Syrus n. 16. *Qui autem juraverit per aurum, quod est in templo, debitor est, vel reus est.*
Arabicus. *Quicumque jurat per templum, non est obnoxium rei cujusquam; per aurum peccat.*
Ethiopicus. *Qui jurat per templum, liber est; qui jurat per aurum domus sanctæ, profuit.*

S Syrus

Syrus 17. An templum, quod consecrat aurum.

Persicus. Quod sanctum faciens aurum est.

Arabic. 18. Qui autem jurat in altari, non est obnoxius ullius rei; qui autem jurat in dono, ille peccans est.

Aethiopic. Qui jurat per altare, liber est; qui jurat per holocaustum, reus erit.

Syrus ex Guid. Qui autem juraverit super oblationem, super ipsum est, quod debet.

Persic. Qui jurat per oblationem, quæ est super illud, peccatum.

EXPOSITIO II.

20. Vobis: Quod Christus inelamat super Scribas, & Phariseos, Duces cæci: Qui in obsecrare, ac cæcitate ambulant sine scientiæ lumine, non solum seipsos præcipitant in malum, sed etiam alios secum cum suâ perversitate in ruinam ducunt, de quibus ait Paulus: confidens te ipsum esse ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris sunt. Rom. 2. n. 19. Quicumque juraverit per templum, nihil est, seu ut vertit Arabicus: Non est obnoxius rei cuiusquam. Ad nihil obligatur, nec tenetur: Qui autem jurat in auro templi, debet. Syrus, Reus erit: si non adimpleat; seu peccat, ut vertit Syriacus, Erat communis traditio apud Hebræos, ut notat D. Hieron. Beda Albert. Mag. & Lyran. quod solum juramentum factum sub nomine Dei obligaret, ex eo quod ipse præcepisset, Non assumes nomen Dei tui in vanum: Exod. 20. n. 7. Inde ipsi male inferebant juramentum factum per quasconque creaturas non tenere; avaritia tamen cæci, ac commoti excipiebant aurum, quod in gazophylacio offerebant, & etiam dona Deo oblata in templo; quia hæc ad eorum commodum, ac utilitatem cadebant, illisque locupletabantur. Ita Authores citati: imò addunt aliqui, quod ille, qui jurabat per aurum, vel donum oblatum in templo, si non adimplebat, cogebatur à sacerdotibus solvere in duplum; quod faciebant illi, ut advertit Glossa, ut homines fierent promptiores ad dona oblata, quam ad preces in templo.

21. Stulti, & cæci, quid enim majus est, aurum, an templum, quod sanctificat aurum. Ratio Christi est manifesta ex illo communi axioma: per quod unumquodque tale, & illud magis tale. Nam ex eo aurum templi, & donum oblatum in ipso est sanctum, quia est in templo, quod est Deo dedicatum, ac consecratum, utpote Domus Dei tantum ad ejus cultum, venerationem, preces, ac sacrificia destinata; & ideo magis sanctum est templum, quam aurum templi, cum ab ipso templo sumat sanctitatem; & ideo, qui jurat per templum, per rem graviorem jurat, quam per aurum templi; & inde maxime tenetur ad juramentum.

22. Et quicumque jurat in altari, id est per altare: nihil est. Arabicus, Non est obnoxius alicujus rei: id est, nihil jurat, ad nihilumque obligatur Qui

Rom. 2. Arabic. Syrus. D. Hieron. Beda. Alb. Mag. Lyran. Exod. 20. Glossa.

Auri amore homines conmovent caelestia.

autem jurat in dono: seu per donum oblatum, quod est super illud, scilicet altare, debet: nec per solum juramentum adimplere, tanta erat Pharisæorum, ac Scribarum cæca ignorantia, ut donum oblatum altari anteponebant, contemnentes juramentum per altare, adimplendum dicebant factum per donum, cum ab altari consecrato Deo Donum oblatum sumeret sanctitatem; ut patet ex proximè dictis de Templo; & cum in templo esset duplex altare, unum holocaustorum; alterum thymiamatis, in quo thymiamata, sive suffusius offerebantur: sermo est de altari holocaustorum, quæ cadebant in bonum, ac utilitatem sacerdotum.

QUÆSTIO III.

Quare Scriba, & Pharisei autem anteponebant templo, & de quo auro sit sermo?

23. Ab hoc secundo incipio quæstionem, & cum multipliciter aurum reperiretur in templo, ideo de hac re variae sunt sententiæ. Primò, Eub. Theoph. aurum templi hoc loco, valè illius aurea significare dicunt. Secundò, Lyr. ait, quod significatur hic templi parietes auro testæ & exornati, sed parietes secundi templi, & Herodian, non auro regebantur. Ideo tertio D. Hieron. quem sequuntur communiter Recentiores, Franc. Lucas, Estius, Menoch. intelligunt aurum, quod offerebatur in templo; hoc enim cadebat in utilitatem sacerdotum, & hæc sententia est simpliciter vera; & non improbabili dicit Barrad. quod per aurum intelligitur hic omne templi aurum, sive in oblati, sive in vasibus, sive aliqua ex parte in parietibus templi.

24. Quæstio tamen principaliter inquit Pharisæi, ac Scribæ tanta cæcitate, ac dementia laborabant, ut aurum anteponebant templo, & dicerent quod juramentum per templum nullius momenti esset, maxime verò juramentum per aurum summè venerandum, & adimplendum. Quicumque juraverit per templum, nihil est, qui autem juraverit in auro templi, debet, scilicet adimplere; sacratissimum templum contemnebant, & nullam ei regionem deferendam exillimabant; nisi auro, quod ex sua avaritia summe venerabantur. Rupertus lib. 4. in Amos, c. 8. ait: Nonne isti Deo præferebant aurum? Qui enim jurat in templo, jurat in illo, & in eo, qui habitat in illo, ergo sicut templo, ita & illi, qui habitat in templo, præferebant aurum dicendo, quicumque juraverit per templum, nihil est, qui autem juraverit in auro templi, debet. Sic ipsi aurum extollebant, & præter aurum nihil erat apud ipsos.

25. Omnes Israëlita concurrebant in Jerusalem ad adorandum, ac sacrificandum vere Deo: ut Jeroboâ eos averteret à tam sancto opere, fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite ultra ascendere in Jerusalem: Ecce Dii tui Israël, qui te educerunt de terra Ægypti. 3. Reg. 12. n. 28. si ipse fecit vitulos, quomodo persuadet populum, quod illi sunt Dii, qui educerunt eos de Ægypto, quod jam per multa millia annorum præcellerat. Sic oblectio auro excutit humana mens, ut ab illo discursu, contra omnem experientiam, ac evidentiam, nullum alium Deum requirat, nisi tantum

Arabicus.

Aurum pro Deo adoratur. Rupertus.

tantum aurum, sic citatus Rupertus, ait: Idcirco vitulos fecerat Jeroboam, ne decem tribus descenderent in Jerusalem ad adorandum. Aureus erat ille vitulus & inde facile persuaderi poterat populo, quod esset Deus, apud cogitationes eorum non parva res erat aurum, multoque plus placebat aspectibus eorum tale metalum, quam mentibus Deus eorum: ergo Deus eorum erat aurum.

26. Daniel. 2.

Daniel. 3.

In somnis vidit Nabuchodonosor statuum; cujus caput erat ex auro optimo, pectus, & brachia ex argento, venter, & femora ex ære, tibie ferreæ, pedum verò quædam pars ferrea, quædam autem fistilis. Daniel. 2. n. 3. inde ipse stimulatus, Fecit statuum auream altitudine cubitorum sexaginta. Dan. 3. n. 1. quam proposuit omnibus populis ad adorandum. Ille commotus est ad hanc statuum fabricandam ex statua, quam viderat, quæ erat ex vario metallorum genere: cur ergo cam totam ex auro componit. Fortiter clamat præco, Cadenes adorare statuum auream, quam constituit Nabuchodonosor rex, ib. n. 5. Ipse statuum suam ad adorandum proposuit, inde ex auro construxit, quia est manifesta rationis evidentiâ contradicere Dei adorationem homini deferre, aurea præjucunda materia, animos obsecraret ac pelliceret, ut auro pro Deo colerent, ac adorarent, & inde præco non clamabat: adorare statuum Nabuchodonosoris, sed vociferabatur, adorare statuum auream. Cardin. Hugo ex D. Hier. Ut adoraretur statua, eam jussu fieri auream, & infiniti ponderis, ut stuporem ingereret convenientibus, & adoraretur facilis. Ubi aurum nitet, promptè ad adorationem curritur. Vide supra M. 6. q. 3. n. 12. 13. & 14.

Ubi aurum, ibi adoratio defertur.

Hugo.

27. Matt. 23. n. 19. Cæci: quid enim majus est, donum an altare quod sanctificat donum.

Num. 20. Qui ergo jurat in altari, jurat in eo, & in omnibus quæ super illud sunt.

Num. 12. Et quicumque juraverit in templo, jurat in illo, & in eo, qui habitat in ipso.

Num. 22. Et qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum.

VERSIONES.

Syrus. n. 19. Stulti, & cæci, quid majus, oblatio, an altare, quod consecrat illam.

Alius Syrus. Stolidi, & obsecrati.

Syrus. n. 20. Qui jurat per altare.

Syrus n. 21. Qui jurat per templum, jurat per ipsum, & in eo, qui habitat in eo.

Syrus n. 22. Qui jurat per cælos, jurat per thronum Dei, & per eum, qui sedet.

EXPOSITIO III.

27. D. Hieron.

Cæci quid majus: eos stultitiæ, ac avaritiæ arguit Christus, ut notat D. Hieron. Sylveira in Evang. Tom. VI.

donum, an altare, quod sanctificat: seu ut habet Syrus, Syrus, consecrat donum: ac si dicat Dominus, Lyran. multo majus est altare, quia ut ait Lyranus, si quis fecisset oblationem Deo alibi, quam in Jerusalem, quam in altari, quod erat in templo, non erat acceptabilis Deo, imò in hoc committeret crimen sacrilegii, cum non posset alibi offerre, nisi in templo, & altari: ergo donum habet sanctificationem à templo, & altari: majus est id, quod sanctificat, quam id, quod sanctificatur, ac proinde sanctius est templum, & altare, quam donum oblatum.

28. Qui ergo jurat in altari, id est ut habet Syrus, per altare (jurat in eo, & in omnibus) seu Syrus, per omnia, quæ sunt super illud: & consequenter, qui jurat per templum, & altare, jurat per aurum, & donum in eis contentum, tanquam per totum continens suas partes. mystice D. Augustinus lib. 1. quæstionum Evangel. cap. 34. D. August. ait: quod templum, & altare, est Christus; aurum, & donum, sanctes, & sacrificia in eo, & per eum oblata, quæ ab ipso Christo habeat valorem, & sanctitatem.

29. Et quicumque jurat in templo, Syrus, per templum, jurat in illo: nempe, per ipsum, qui habitat in templo; qui enim jurat per templum, jurat per Deum habitantem in templo, tanquam in domo sua in qua colitur, adoratur, & sacrificia ei offeruntur. Et ideo dicitur Psalm. 10. nu. 5. Psalm 10. Dominus in templo sancto suo: & Psalm. 45. n. 5. sanctificavit tabernaculum suum altissimus.

30. Qui jurat in cælo: seu per cælum; tandem altera ratione refutat; & confundit errorem, ac salutem Pharisæorum, ac Scribarum, docens, quam venerandum, ac efficacit sit juramentum per templum, & altare ex eorum celebri consuetudine, qui in re magna, & gravi solebant jurare per cælum: Unde Christus D. dixit Matth. 5. n. 34. Nolite jurare per cælum, quia thronus Dei est. Ergo nec etiam jurandum est per templum; quia ut ait D. Damasc. Templum D. Damasc. 17. ppus est cæli. Nam sicut Dei majestas relucet, ac recollitur in cælo, sic etiam specialiter modo ejus sanctitas in terris veneratur, ac recollitur in templo, tanquam particulari, ac speciali loco suo, ut notat D. Paschasius. D. Paschas.

31. Et maxime confirmatur, qui semper juramentum non solum per cælum, ut Dei thronum, sed etiam per thronum regis, fuit in magna æstimatione, ac veneratione apud omnes gentes, ut tradunt Homerus Iliad. 1. Aristotel. Homerus lib. 3. Politic. c. 14. Herodot. lib. 4. ubi ait: Mos est Scythis plerumque jurandi per solium Regis; Serarius. quod comprobatur Serarius q. 12. ad c. 1. Judith. ad illa verba n. 12. Nabuchodonosor juravit per thronum, & regnum suum, quod defenderet se: & juramentum etiam probat Pineda lib. 5. de rebus Salomonis c. 4. ex illo Ex 17. n. 16. Manus solii Domini, & thronus regis, bellum Domini erit contra Amalech: Hebraice Pineda. ex Caletano, & Oleastro legitur, Manus solii Domini, & Caletano, & Oleastro legitur, Manus solii Domini: tanquam magno juramento facta.

Matth. 23. n. 23. Væ vobis Scribæ, & Pharisei hypocritæ, qui decimatis menthâ, & anethû, & cuminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, judicium, misericordiam,